СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 272. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 22-го листопаду 1938. No. 272. Jersey City, N. J., Tuesday, November 22, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ВЕЛИЧАВА УКРАЇНСЬКА МАНІФЕСТАЦІЯ В НЮ ЙОРКУ

ПОВЕРХ 15,000 ЛЮДЕЙ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ПОХОДІ.

НЮ ЙОРК. — Минулої суботи, 19. листопаду ц. р., відбулася в Ню Йорку така величава манифестація, яку ледви чи наша еміґрація досі бачила. Поверх 15 тисяч людей взяли в тій манифестації участь, щоб запротестувати перед світом проти окупантів українських земель, а зокрема проти Польщі за її нищення церков, жорстокі „пацифікації" та гноблення українського народу.

Вже в десятій годині рано почали збиратися на Ебінґдон сквері при 12 вулиці і 8 евені непроглядні маси українського народу. Вони напливали з усіх сторін у найкращому орґнаізованому порядку, зо своїми прапорами, а багато в українських строях. Прибули сотні Січовиків в одностроях і з крісами, прибули сотки членок Українського Червоного Хреста, теж в одностроях, прибули пластуни, дівчата, хлопці і шкільна дітвора. Прибули старі і малі, прибули з Ню Йорку, Нюарку, Елізабету, Джерзі Сити, Перт Амбою, Байону, Картерету, Стемфорду й інших місцевостей.

Замаяли на вулицях Ню Йорку українські й американські прапори. А водночас появився ліс написів, які таврували злочинства Польщі. Можна було бачити серед них такі: „Польща знущається над українським народом, ми хочемо незалежної держави", „Польща нищить українські інституції, палить церкви", „Польща захопила від Чехословаччини своїх 80,000 поляків, а відмовляє найосновніших прав поверх сім міліонам українців" і т. п. Всіх таблиць з написами було коло пять соток.

„ФЛОВТИ".

Були також два „фловти", прекрасно зладжені, один п. І. Кучмаком, а другий п. Чорнооким. Останній зладив „фльовт" за власні гроші. Перший „фловт" мав по мистецьки приготовані написи в жовто-блакитних кольорах, а по середині виднїла велика мапа України. Побіч мапи були особи в гарних українських строях, що репрезентували Україну і її нарід. Другий „фловт" попри написи мав великий образ тюрми, який символізував Польщу. Були на ньому також фіґури, що символізували закутий український нарід. Три орхестри були під головством п. Сербенського, а четвертою проводив Бемко, яку спровадила громада з Елізабету.

Похід провадив голова Комітету, п. Д. Галичин.

Похід був такий довгий, що в той час, коли перед доходив уже до 34 вул., до Мангатан Сентер, то кінець іще стояв на 12 вулиці. По обох боках 8 евені, куди переходив похід, стояли тисячі людей. Серед них можна було побачити й українські гуртки, українські робітниці, які на хвилину повиходили з фабрик і бюрових заведень та зо сльозами в очах оплескували український похід. Деякі з них кидали перед похід доляри на народні цілі.

Ті тисячі людей поводилися в поході в найкращому порядку і своїм поведенням викликали подив та похвали з боку поліції. Поліція поводилася зовсім коректно й давала українському походові всяку опіку. Серед того довгого походу не зайшов ні найменший випадок, який скаламутив би порядок. Все відбулося достойно і в найкращому порядку. Зранку того дня падав трохи дощ, та в часі походу випогодилося настільки, що учасники могли без перешкод зайти до великої ґалі Мангетен Сентер при 34 вулиці.

ПРОТЕСТАЦІЙНА МАНІФЕСТАЦІЯ.

Ґаля Мангетен Сентер, що має шість тисяч місць, була битком набита українським народом. І там усе відбувалося в найкращому порядку. Маніфестацію відкрив і провадив голова маніфестаційного комітету, п. Д. Галичин. Він попросив орхестри відіграти американський та український національний гимн. Після того попросив на естраду представників українських центральних установ: У. Н. Союзу, Провидіння, центральної управи ОДВУ, Червоного Хреста, Союзу Українок, Ліґи Української Молоді, Чорноморської Січи, Січових Стрільців, Союзу Гетьманців Державників.

Опісля голова Д. Галичин виголосив коротку промову, в якій зясував ціль свята. Він підкреслив, що тяжкі часи переходить наш нарід; але він бореться з ворогами, а ми звідсіля йому поможемо. Зокрема він підкреслив ганебне поведення Польщі, що переводить пацифікації, палить українські церкви та старається позбавити свободи навіть Карпатську Україну.

Черговим бесідником був адв. М. Пізнак, який виголосив промову по анґлійськи. Він сказав, що хоч деякі кола за ґраницею стараються наші визвольні змагання тісно звязати з заграничною політикою одної держави, то ми підчеркуємо, що українські визвольні змагання не мають нічогісінько спільного з іншими державами, а вони є виключно волею українського народу, що випливає з його тяжкого положення.

О. М. Данилович представив у своїй промові ті безнастанні зради поляків, якими вони все, впродовж історії, обдурювали українців, обіцюючи їм усе автономію. Бесідник згадував також про знущання над митр. Шептицьким.

Головним бесідником був д-р Л. Мишуга, редактор „Свободи", який щойно вернувся з Европи, де в імені У. Н. Союзу й „Обєднання" заступав справу Закарпаття. Бесідник яскравими красками представив ту цілу позакулісову боротьбу, яка велася за долю Закарпаття. Розказував про положення українців перед наділенням автономії й опісля. Говорив, яке тяжке враження викликав арбітраж німців і італійців у Відні. В той час бесідник був у Відні і сам брав активну участь у тій дипльоматичній грі на користь Закарпаття. Крім того бесідник зазначив, що був у Ротердамі й особисто провірював огидний большевицький злочин, поповнений на особі бл. п. Е. Коновальця. Він переглядав усі поліційні реєстри, говорив з комісарами, що вели слідство, прочитував усі депеші, надавані і підписані большевицьким аґентом Валюхом, який замордував полк. Коновальця. Що це Валюх поповнив цей морд, не улягає найменшому сумнівові. Д-р Мишуга говорив також про свою політичну роботу в інших столицях, зокрема в Лондоні.

Черговий бесідник, о. д-р В. Клодницький, говорив про ті траґічні, а заразом піднеслі хвилини, які переживає сьогодня український нарід. Бесідник закликав до збірки. По переведенні збірки, в часі якої впливали на стіл президії поважні суми, виголосив промову п. Е. Ляхович і в ній підніс, що справа, за яку бореться український нарід, є справедлива, а тому українському народові вистарчить волі й охоти боротися за неї аж до повної перемоги. П. В. Буката говорив анґлійською мовою про нищення українських церков і жорстокі переслідування польської влади. П. В. Душник говорив про міжнародні договори й зобовязання, на основі яких український нарід має повне право до самовизначення. О. І. Гундяк говорив про польські інквізиції над українською православною церквою та про взаємну поміч українських церков у тім тяжкім положенні. Панна Оля Задорецька говорила по анґлійськи, що польська влада так жорстоко винищує українську молодь тому, що вона знає, що будучність кожної нації залежить від її молоді. Пастор О. Куман говорив про наші внутрішні міжусобиці, які розслаблюють нашу силу.

Після промов прочитано резолюції, які таврують польські і мадярські зазіхання на Карпатську Україну, таврують польські „пацифікації" і палення церков та домагаються від світових потуг самовизначення для всіх українських земель, а під сучасну пору зокрема для тих, що є під Польщею. Резолюції принято повстанням з місць. Також повстанням з місць вшанували присутні перший український уряд в Карпатській Україні. Відспіванням „Не пора" і „Ще не вмерла" закінчено маніфестацію. Загальна збірка принесла поверх $3,000.

„ДЕРЕВНИЙ БУНТ" У ВАШИНҐТОНІ.

Коли на приказ федерального уряду робітники почали викопувати славні японські черешні, щоб зробити місце на Пропамятну Дорогу Джеферсона, ґрупа жінок, рішившися не дати забирати з місця цих дерев, прикувалася ланцюхами до дерев. Президент Рузвелт вислав їм ультимативне повідомлення, що конґрес ухвалив перенести ці дерева й уряд не має ніякого права не виконати цеї ухвали; тому, якщо жінки не відступлять від дерев, уряд буде примушений перенести їх разом з деревами.

Це закінчило „деревний бунт": жінки розкувалися й не ставили дальшого спротиву перекопуванні дерев.

ҐРІНШПАНА БУДЕ БОРОНИТИ СЛАВНИЙ АДВОКАТ.

На прохання американського комітету боронитиме жида Ґріншпана, що застрілив німецького урядовця амбасади, славний французький адвокат Де Моро-Жіяфері.

ВБИВ ХЛОПЦЯ.

В Лобожеві, повіт Лісько, Василь Палат ударив 13-літнього Ф. Мадея так сильно рукою в лице за те, що докучав його дітям, що хлопець згинув на місці. Вбивника арештували.

600 ПОЛЯКІВ ЗВІЛЬНИЛИ З ВЯЗНИЦЬ Ч. С. Р.

З чехословацьких вязниць звільнили згідно з умовою між Ч. С. Р. і Польщею понад 600 поляків, засуджених за політичні проступки.

БРАК ХАРЧІВ У „ЛЬОЯЛІСТИЧНІЙ" ЕСПАНІЇ.

В червоній Еспанії дається відчувати страшенний брак харчів. Яких 55% населення не будуть мати тих харчевих продуктів, яких до нормального життя потрібно.

ЗГИНУЛИ В ОГНІ 5 ДІТЕЙ.

У пожарі дому Стрикленда в Ламалайні, Нова Фунляндія, на півострові Бурин, згинули всі 5 дітей власника. Ближчих подробиць цієї події нема, бо дім був положений на відлюднім місці. Стрикленд є вдівець.

ВІЙНА ПРОТИ МУХ.

Законодатне тіло в Гамилтоні (остров Бермуда) ухвалило видати коло 5,000 долярів на боротьбу проти мух. Деякі посли заявилися за те, щоби вперед виповісти війну комарям.

ВОВКИ В СКІЛЬЩИНІ.

В околиях Сколього появилися останніми часами більші стада вовків. В Оравчику вовки кинулися на отару овець на полонині й загризли кількадесять штук.

ЗАСУДИЛИ СВЯЩЕНИКА.

Окружний суд у Стрию на виїзній сесії в Мединичах засудив о. Дочилу, бувшого пароха Ріпчиць, за те, що викинув за двері громадського післанця в хвилині, коли цей хотів його підписати на посвідці доручення — на 7 місяців вязниці без завішення. Суд прийняв, що це був спротив урядникові підчас виконування його обовязків.

УРЯД ПРИЗНАЄ НАДЗВИЧАЙНІ ПРАВА УТІКАЧАМ З НІМЕЧЧИНИ.

Президент Рузвелт поробив заходи, щоб федеральний уряд не обмежував побуту в Злучених Державах політичних утікачів з Німеччини, що прибули сюди з візою на відвідини. Таких людей є тут тепер 12,000 до 15,000. Вони мають віза на 6 місяців.

З політиків одні годяться з цим становищем федерального уряду, а інші йому противляться. Між іншими проти цього стоїть конґресмен Мартин Даєс, що веде тепер конґресове слідство проти неамериканських акцій; конґресмен Даєс є засадничо проти всякого поширення свободи іміґрації.

З ПРОЦЕСУ ЗА ШПИГУНСТВО.

На нюйорськім процесі проти 3 осіб, обвинувачених федоральною прокураторією за шпигунство в користь Німеччини, зізнавав нарешті й третій обвинувачений, Еріх Ґлязер. Він заперечував закиди проти себе та твердив, що робив лише те, що дозволене законом.

НОВИЙ ЛЕТНИЧИЙ ВИПАДОК.

Один з великих бомбових літаків американської воєнної фльоти упав у Гонолюлю з великої висоти на човнову шопу. Два військові летуни згинули на місці; випадок покалічив важко 5 осіб.

ГЕТЬ З „ПОСЕРЕДНІМИ ТИПАМИ"!

У Тешині явився перед воєводою Ґражиньским бурмістр Тешина, Кождонь, з членами міської ради, щоб вручити воєводі ключі й цвіти. Воєвода Ґражиньскі заявив: „Відносимося з пошаною до чесних чехів і німців, але не можемо терпіти ніяких посередніх типів. Не можу від вас приняти ні ключів ні цвітів — прийму їх з рук інших людей". — Згаданий Кождонь був одним з творців руху т. зв. „шльонзакуф", щось у роді наших „ґенте рутенус, націоне польонус".

ЗАПОВІДАЮТЬ ІЩЕ ДАЛЬШИЙ ЗРІСТ РУХУ.

На зборах Американського Автомобільного Союзу в Клівленді говорив Томас МекДоналд, начальник федерального бюра публичних доріґ, що коло 1960. року на американських дорогах буде два рази більше авт, ніж є тепер.

ТОРНАДО НА ПОЛУДНІ.

На стейти Місісіпі й Луізіяну вдарив сильний гураґан. У Сентервилі, Місісіпі, вітер розвалив дім, вбиваючи одну муринку й калічучи важко трьох чоловіків.

ПРОБИТИЙ ДИШЛЕМ НАСКРІЗЬ.

В Тишовицях коло Замостя сільський листоноп Бернард Окарскі, що вертався ніччю зо служби ровером без світла, наїхав на віз О. Лесюка, що також не був освічений. Наслідки були жахливі. Листоноша пробив наскрізь дишель. Листонош помер на місці.

МИТРОПОЛИТ ШЕПТИЦЬКИЙ І ЄПИСКОПИ ПРОТИ ПОЛЬСЬКИХ ВАРВАРСТВ

ВАРШАВА. — Кореспондент часопису „Ди Ню Йорк Таймс" подає, що митрополит Андрій Шептицький, разом з трьома єпископами і визначними представниками українського народу, виступив з гострим протестом проти польської „пацифікації". Протест не має тільки підпису нововибраних послів до польського сойму. В протесті підкреслено, що польська влада і польська суспільність допускаються нечуваних дикунств над українськими старцями і жінками, як теж по вандальськи нищать українські економічні й просвітні установи. А це тому, що українці в Польщі виявили свої симпатії до Карпатської України та що українські студенти-націоналісти влаштовують протимадярські демонстрації.

Польща далі за спільний кордон.

Американський кореспондент подає далі, що Польща не зреклася надії мати з Мадярщиною спільні границі. Вона веде далі завзяту аґітацію проти Карпатської України, бо боїться, що вона готова стати осередком пропаґанди за Велику Україну і за звільнення міліонів українців у Польщі. Польща аґітує ще й у той спосіб, що голосить, що змагання українців попирає Німеччина, а тому треба поставити стіну між Німеччиною і Росією. Такою стіною були би Польща і Мадярщина, коли мали б спільні границі.

ПОЛЬСЬКО-МАДЯРСЬКІ БРЕХНІ.

БУДАПЕШТ. — Населення „Підкарпатської Руси" збунтувалося проти „влади Карпатської України" і хоче злуки з Мадярщиною. Вибухла революція. Революціонери вже заняли Хуст, столицю „Карпатської України".

ВАРШАВА. — Польський уряд дістає просьби з Америки і з „Підкарпатської Руси", щоб узяти під опіку „Підкарпатську Русь". На цілій „Підкарпатській Русі" неспокої. Всюди незадоволення. Населення бунтується проти нової влади. Є кріваві бої.

НЕМА НІЯКИХ БУНТІВ, ПОДАЄ АМЕРИКАНСЬКА ҐАЗЕТА.

ПРАГА. — Кореспондент чосопису „Ди Ню Йорк Таймс" стверджує, що в Карпатській Україні є дійсно неспокої. Але вияснює, що ті неспокої викликують „терористичні польські банди", які Польща висилає з Галичини в Карпатську Україну, щоби при їх помочі колотити спокій. Військо Карпатської України звело бої з такими польськими бандами близько Нижніх Веречок і біля Воловця.

Мадярські фальші.

Той самий американський кореспондент стверджує, що всі вісті, які подає будапештенське радіо про повстання населення Карпатської України, є виссані з пальця. Зате є правдою, пише американський кореспондент, що те українське населення, яке приділено віденським рішенням до Мадярщини, бунтується проти Мадярщини і домагається злуки з Карпатською Україною. Проти цього українського населення мадярська влада вислала відділи кавалерії з повзами. Такі відомості подає Густ, столиця Карпатської України, про які розпускано фальшиві вісті в Польщі й Мадярщині, що нібито ту столицю заняли „революціонери, що домагаються злуки Підкарпатської Руси з Мадярщиною".

ПОЛЬСЬКІ ОФІЦИРИ ЯК „ЗАКАРПАТСЬКІ РЕВОЛЮЦІОНЕРИ".

ПРАГА. — Стверджено, що між полоненими, яких схоплено в Карпатській Україні в боях з польськими терористичними бандами, були польські офіцири, перебрані по цивільному.

І СЛОВАКИ ПРОТИ ПОЛЬЩІ.

ПРАГА. — При остаточнім вирівняні границь між Словаччиною і Польщею почали демонструвати два словацькі села, що їх загарбала Польща, і домагалися злуки зо Словаччиною. Словацькі представники переконували населення, що Словаччина зробила все можливе, щоб їх задержати при собі, але не було в неї сили, щоб ставити збройний опір Польщі.

СПРАВА ПРЕСТІЖУ.

БУДАПЕШТ. — Є відомості, що Німеччина повідомила мадярський уряд, що вона є незадоволена з того, що Мадярщина ширить неспокій у Карпатській Україні. Кажуть, що Німеччина й Італія є такого переконання, що їх віденське рішення є обовязуюче. А якщоб воно не було виконане, то це булоб ударом як для Німеччини так і для Італії. Тому обидві ці держави не можуть бути байдужні щодо цього, що Польща і Мадярщина змагають до загарбання Карпатської України, а тимсамим до повалення рішення Роземного Суду у Відні з 2. листопаду 1938. року.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3. 1917 authorized July 31. 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в пятниці (з анґлійською частю):		Friday's issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Загряницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАМАНІФЕСТУВАЛИ І ЗАПРОТЕСТУВАЛИ!

Вийшов приказ з нашого серця і з нашого розуму: Дощ чи погода, всі на українську маніфестацію! Всі, кому тільки дана змога. Всі, щоб усі інші знали, а зокрема наші вороги, що де живе справжня українська душа і де бється справжнє українське серце, там піднімається голос протесту проти варварств, доконуваних над нашим народом. І там виявляється змагання української маси до визволення України. Там і складають грошеві жертви на допомогу тим, котрі на рідних землях так тяжко терплять за те, що виставляють домагання на вільне, самостійне і державне життя українського народу.

Такий „приказ" проголошено для українців з Ню Йорку й околиці. Та знаємо добре, що таке саме діється, або буде діятися, і в інших американських містах, де також тисячі протестують чи будуть протестувати в той чи інший спосіб, послушні приказові свого серця і розуму. Нам тільки приходиться ствердити, що ось така величава і кожному імпонуюча національна маніфестація, як та, що відбулася минулої суботи в Ню Йорку, може наповнити серце кожного з нас тільки гордістю. Бо які не булиб величаві наші попередні маніфестації, то ця остання перевищила своєю імпозантністю, чисельністю і зразковим виведенням усі попередні. А це також поступ. Це також доказ того, що зростаємо в силу, що свідомість національна кріпшає та що інтерес нації стоїть у нас високо. І вже тільки те, що такою маніфестацією ми змогли зміряти наші власні сили, вартувало тих великих трудів і жертв, з якими була получена ця маніфестація.

Ми знаємо, що від такої маніфестації і від наших писемних протестів Польща не завалиться, а наш нарід не визволиться. Але ми свідомі того, що вони відбиваються широким відгомоном, що здобувають для нас у світі симпатії. І те важне, що протипольські маніфестації мають тепер особливе значіння, бо Польща втратила всюди дуже багато тому, що кинулася розшарпувати Чехословаччину, користаючи з її нещастя і загарбуючи й те, що їй неналежиться. Бож це ясно для кожного, що хто як хто, а Польща не мала права виступати проти Чехословаччини через кількадесять тисяч поляків, коли вона держить у ярмі 12 міліонів непольських народів! Це в світі порозуміли і Польщі того не забудуть. А що вона пхає свої пазурі ще й у Закарпаття і висилає туди свої банди та доводить до проливу крови, то це є нова нагода для висвітлення політики цього европейського дикуна, якого треба зачинати „парцелювати". Цеж ясне як сонце, що Польща веде тепер таку політику, яка провадить до її розбору. Це й було предметом тих промов, що їх виголошено по маніфестації, на вічу в Ню Йорку.

Василь Пачовський.

МИНУЛЕ Й СЬОГОЧАСНЕ ЗАКАРПАТТЯ

(1)

Закарпатську Україну замешкує наш народ від VI. ст. по Хр., звовся він потім костобоки, „білі хорвати". Вони мали окремих своїх князів. Коли прийшли сюди мадяри (896) під проводом Арпада, князь хорватів Лаборець у бою з ними наклав головою, потім мадяри подалися за Дунай і Тису, й білі хорвати підлягли київському великому князеві Олегові, а згодом приняли назву русини. Їх оселі сягали тоді до Братислави, бо й досі недалеко є місто „Оросвар" — себто руський город. Закарпатяни ходили з іншими українськими племенами походами на Царгород за Олега, Ігоря та за Святослава. Границя української держави Володимира з Угорщиною йшла на Закарпатті. То щойно пізніше підпало воно під владу угорських королів Арпадовичів, але тоді країна мала повну волю. До того Арпадовичі (995—1301) дружилися з українськими князівнами, говорили в себе на дворі українською мовою. Згодом галицький князь Лев І. відібрав Закарпаття (1280), і воно належало до Галицько-волинської держави до 1320. р. Закарпатський вельможа Петро Петрович зірвав повстання проти короля Карла Роберта з італійського роду, бо хотів рятувати словянськість разом із вірою на Угорщині. Але він погиб у бою 1321. р., і мадяри захопили Закарпаття. Згодом, за дальших королів (1306—1526), під натиском угорської влади, українська шляхта й вельможі почали переходити на латинство для почестей і впливу в державі. Алеж українців підтримав князь Федір Коріятович, що в другій половині XIV. ст. перейшов з 40,000 українців із Поділля на Закарпаття. Він обновив давнє князівство зо столицею в Мукачеві, і заснував у тому місті манастир на „Чернечій горі".

Щоб духовенство і нарід відірвати від звязку з перемиським єпископством, якому вони досі підлягали, мадяри утворили 1471. р. окрему мукачівську єпархію й піддали її під догляд латинського єпископа з Яґру (EGER). Почалося забирання церковних дібр; пани, що покинули свою віру й народ, почали обкладати священиків оплатами й роботою, як кріпосних селян. В 1649. р. прийшло до унії закарпатської Церкви з Римом, алеж не ввесь народ її приняв. До 1738. р. був гр.-кат. єпископ у Мукачеві і православний у Мармарощині, а обидва пробували у великій залежності від мадярсько-латинського духовенства.

За ввесь той час нарід проживав у страшній неволі кріпацтва, обложений тягарами ріжних податків на основі „книги законів" Вербечія. Часто селяни зривали повстання, але їх усе криваво здушували. Великих нещасть натворило повстання, яке зірвав проти австрійської влади великий пан Франц Раковцій. Він обаламутив селян обіцянками визволення з кріпацтва, й за ним пішли в бій українські селяни (1705—1711). Але Раковція побито і він сам утік до Туреччини, потягнувши за собою „найвірніших" собі 700 українців. А тимчасом пани погодилися з тодішнім цісарем Карлом VI. (1711—1740), який дав їм право життя і смерти над селянами, та ще наслав своїх екзекуторів стягнути з селян усі кошти війни з Раковцієм. Почалися страшні знущання над селянами, які, не видержуючи знущань, утікали в гори, творили ватаги опришків і нападали на панські двори. Щойно наслідниця Карлова, цісарева Марія Тереса (1740—1780) визначила 1766 р. права і повинності селян окремим законом (урбарій), і селяни заспокоїлися.

За цієї цісаревої настали і для Церкви кращі часи. Тоді мукачівська єпархія дістала свою незалежність (1771) від латинських єпископів, і першим єпископом став Іван Брадач (1767—1772). Алеж значіння епархії зросло за його наслідника, за Андрія Бачинського (1772—1809). Цісарева подарувала йому церкву й манастир єзуїтів, що їх тоді скасовано, на осідок, та замок на семинарію в Ужгороді, а сам єпископ переніс столицю єпископа з Мукачева до Ужгороду (1780). Крім цього заснував бібліотеку (9,000 томів), виєднав 26 місць для богословів у Відні, утворив гурток освічених людей, які провірили 300 народніх шкіл та видали зпоміж себе ряд учених, таких, як славний природознавець Іван Земанчик, фільософ Петро Лодій (1764—1829) та Михайло Щавницький (1754—1819), перші професори-українці в новім університеті у Львові, заснованім австрійським цісарем Йосифом II. 1784. р. На Закарпатті появився тоді історик Йоанникій Базилович (1742—1821) та автор першої української граматики — Михайло Лучкай (1789—1843).

Коли настала в 1848. р. т. зв. весна народів, і цісар Фердинанд І. скасував панщину та надав конституцію, на Закарпатті появився великий діяч Адольф Добрянський (1817—1901), який запротестував на Словянському зїзді в Празі проти мадярщення українців. Примушений утікати, він, як член Головної Руської Ради у Львові, поставив домагання до уряду — обєднати всіх українців із Галичини, Буковини й Закарпаття в один край і вручив це домагання новому цісареві Франц-Йосифові І. Саме тоді вибухло повстання мадярів проти Австрії й цісар попросив допомоги проти мадярів у російського царя Миколи І. Російські війська прийшли, Добрянський вернувся з російським військом як воєнний комісар і став намісником утвореної окремої української провінції, зложеної з чотирьох округ Закарпаття, заселених українцями. Там передано народні школи в управу консисторіям, по вчительських семинаріях заведено науку української мови, східнього обряду й церковного співу, по ґімназіях науку релігії передано українцям, у всіх народніх школах теж заведено українську мову.

(Кінець буде).

ПРО ДІВЧИНУ, ЩО ЗБРОЙНО БОРОЛАСЯ ЗА РІДНИЙ КРАЙ

Сьогодні не таке то вже диво, коли чуєте, що жінки зо зброєю в руках боряться за батьківщину, бо ми знаємо, що нині в багатьох державах є при війську окремі жіночі відділи, та що там жіноча молодь одержує окреме військове виховання. Але тому так сто літ то це вам була неабияка рідкість. І тому історія даного народу записувала дбайливо всі такі випадки, де жінка, а особливо молода дівчина, зважилася вступити у вояцькі ряди як звичайний собі рядовик, затаївши притім якнайдбаливіше те, хто вона по правді.

Зокремаж в історії Німеччини з часів її визвольної боротьби проти Наполеона в 1813 р. Знаходимо не один, а більше прикладів на те, як то німецькі жінки того часу не вагалися покидати батьків і рідню на те, щоб хопити за зброю і гайда на війну, поборотися з ненависними чужинецькими займанцями. Бо зрештою було тоді в Німеччині так, що і старі діди і малі хлопці не хотіли сидіти в хаті за піччю в часі, коли все, що тільки було всилі двигати кріс, спішилося на боєвища слави. А знову жінки не ґадали зголошуватись до армії виключно тільки як санітарні доглядачки та жертвенниці, готові посвячувати на вівтарі батьківщини все своє майно, але і як товаришки зброї в рядах чоловіків. Такого ось навчилися вони передовсім від тодішніх жінок Тиролю. Миж знаємо, що 1809 р. свободолюбні тирольці двигнулися проти Наполеона пропамятним повстанням під проводом Андрія Гофера і добули над французами такі блискучі перемоги, що слава про них лишилася в історії до сьогодні. І саме тоді тирольські жінки, спонукані тим, що всі хлопці, які досі доставляли борцям харчі і стрільна, мусіли теж хапати за кріс, узялися ще й за доставу всього необхідного на фронті, й призвичаїлись отак ходити поміж градом куль, а то в потребі і плюнути ворогові з цівки. Ну, а якщо тирольські верховинки не завагались таким чином ставати в ряди оборонців батьківщини зо зброєю в руці, то хібаж годилося жінкам усієї Німеччини в р. 1813, в часі вселюдного здвигу народу в імя визволення німецької батьківщини, стояти позаду простих селянок Тиролю? Ні! — сказали собі вони в Прусії і над Райном, на півночі і на півдні — підемо й ми воювати і проженомо Наполеона!

А були, знаєте, між ними й такі цікаві, що боролися проти французів іще й за те, що Наполеон, як відомо, з великим презирством відносився до жінок узагалі, як це між іншим відчула на собі гаразд і тодішня пруська королева, молода красуня Люїза, з якою корсиканський давун повівся, як кажуть, підчає розмови в Тільзіті дуже непристойно...

Словом:

Німецька жінка не побоялася війни, як це нам доказує в першу чергу геройська постать дівчини, якій імя Елеонора Прохаска.

Вона вродилася 11. III. 1785 р. в Потсдамі як дитина військового підстаршини з епохи Фридриха Великого. Але тому, що її батько, як військовик, мусів у 1794 р. йти на фронт боротьби з французькими революціонерами, а мати Елеонори обходилася з дітьми дуже зле, то її віддали, враз з її сестрами, до потсдамського захисту для сиріт по військовиках. Та після того, як батько з походу вернувсь і знову осів у Потсдамі, він узяв діти з захисту додому, а що, як пенсіоніст, мусів дбати про те, щоби принагідними зарібками поправити трохи свої дуже скромні доходи, то мала Елеонора стала батькові помагати з усіх сил у господарстві. Притім вона користаючи з того, що батько давав лекції музики, зокремаж гри на флейті, навчилася добре грати на цьому тоді — за прикладом самого короля Фридриха — дуже любленому інструменті, а що мала гарний альтовий, темної краски голос, то швидко стала охоче бажаною гостею в кожнім товаристві. Отак і склалось воно, що коли Елеонора незабаром пішла на службу до одної заможної родини в Потсдамі, і то як куховарка, то її там полюбили так, що вона ніби належала до рідні господарів, училася з їх дітьми, брала участь у театральних виставах, доповнювала свої музичні студії і давала домашні концерти, чаруючи гостей панства особливо своїм голосом. А що вона вже під впливом батька ще дитиною навчилася гаряче любити свій рідний край, то цей патріотизм її поглибився значно в домі тих господарів, де вона багацько чула про тодішні політичні події та про ролю, що її довелося грати тоді Німеччині.

Зокремаж від часу, коли Німеччина почула на собі ввесь тягар залізної руки Наполеона, політичний виднокруг, що його Елеонора вгортала своїм поглядом, ставав щораз ширший. І наскільки деспотизм Наполеона щораз дошкульніше давався в знаки Німеччині, а держава Фридриха Великого падала щораз глибше, настільки захоплення ідеалом свободи зазначувалося в Елеонори щораз яскравіше. Вона, повна горіючого запалу, стежила за ходом подій тоді, коли прийшла вістка про чин ґен. Йорка в Таврогені, про події у Бресляві і в Кенігсберґу, а врешті про те, що починається зголошування добровольців. І отак Елеонора в найглибшій тайні почала підготовлювати здійснення свого рішення: зголоситися добровольцем до армії. А перебравшися за жовніра помогла їй дуже та обставина, що з природи вона була бадьора і свіжа, поставою струнка, а до того обдарована тим альтовим голосом, якого темна краска добре підходила до цілости її появи. Отимто, не довго думаючи, наша дівчина попродала все з того, що було їй непотрібне, призасобилася в мундір та зброю й одного гарного дня зголосилася перед комісією, що набирала добровольців до славного відділу полковника Ліцова, якого подвиги оспівували тоді всі поети Німеччини („Ліцовс вільде Яґд").

— Ваше імя, друже? — питається предсідник.

— Авґуст Ренц — відповідає Елеонора, і ані вам оком не кліпне.

Та тут наближається до неї військовий лікар і кладе їй руку на рамя.

— Оглянемо? — питається він у комісії.

Елеонору прошибає раптовий тремт, але в цій хвилі предсідник каже:

— Ні, — дивіться, скільки тут іще людей. Оглянемо при іншій нагоді. Далі!

І незабаром Елеонора вже в казармі як доброволець з іншими добровольцями, не підозріла нічим, так, що згодом нікому й на думку не приходить догадуватися в неї якоїсь тайни. А що оглядин не було й опісля, то вона і з цього, для неї найважнішого погляду, де-далі перестала трівожитися, тимбільше, що дуже скоро відійшла враз з іншими на фронт, де в цілій низці боїв відзначилася просто геройською хоробрістю, аж поки смертельна рана, одержана в одній стрічі з французами, не позбавила її життя і не виявила її тайни.

А сталося це 16. вересня 1813 р. Тоді відділи Ліцова стояли недалеко ріки Ельби в гарячім змаганні з французами. Ситуація була така, що німцям довелось багацько терпіти від французьких батерій, яким треба було за всяку ціну заткати їх крицеві пащі. Отак німецький командир наказав уже кілька разів наступ на французькі батерії, але всі оті наступи покінчилися досі пораженням німецьких лав, і командир уже бачить, що до ще одного наступу добровольці не мають надто великої охоти. Та тут же рядовик А. Ренц віднимає в мертвого французького барабанчика барабан, вбирає його і грімко починає тарабанити до нового наступу. Але ворожі канони пражать так страшно, що добровольців спершу коло Ренца не багато, — ледви яких 12, а далі 40, а далі 50. А на їх чолі молодий четар Ферстер. Одна хвилина — і всі вони стоять уже перед убивчими канонами. Та тут же прошибає повітря ненадійний крик рядовика Ренца, який падає додолу зо словами:

„Ляйтнант, іх бін айн Медхен!" (четарю, я дівчина).

Правда, в ту хвилину четар не міг зупинитись біля неї, бо він мусів вести далі наступ, який цим разом покінчився перемогою хоробрих добровольців. І аж після того, як французькі батерії замовкли, Ферстер подався до дівчини, яка лежала між трупами з геть розторощеною ногою. Переведена зараз до лічниці в Даненберґу, наша геройка мучилася ще повні три тижні, поки смерть не визволила її з жорстоких страждань 5. X. 1813 р. А поховали її як жовніра, з військовою парадою, причім зо спущенням домовини в могилу залунали їй у честь три крісові сальви.

Д-р Остап Грицай.

Антін Чехов.

ГУТІРКА З ПСОМ

Морозна, місячна ніч. Олекса Іванич Романсів, пяний, як швець, обережно відчинив хвіртку та ввійшов на подвіря.

— Людина — фільосував він, обходячи смітник і заточуючись — це привид, попіл, пилиночка... Павло Миколаєвич — ґубернатор, та й він порошинка... Раз дунути — тай вже нема його!

— Гррр.. — почув фільософ.

Романсів оглянувся та на два кроки від себе побачив величезного чорного пса вівчарської степової раси, величини великого вовка. Пес сидів при сторожевій будці та дзвонив ланцюгом... Романсів глянув на нього, задумався та видивився зачудовано. Потім здвигнув плечима, похитав головою та всміхнувся сумно.

— Гррр... — повторив пес.

— Н-е-е ро-зумі-ю — розвів руками Романсів. — І ти... ти можеш гаркотіти на чоловіка? Що? Вперше в житті чую... Скарай мене, Боже... А чи ти знаєш, що людина — це найдосконаліша істота світу? Ну, диви... Підійду до тебе... Диви... Таж я людина? Як гадаєш? Людина я, чи не людина? Поясни мені!

— Гррр... Гав!...

— Лабу! — Романсів простягнув руку до пса. — Лабу! Не даєте, пане? Не бажаєте собі? То не треба. Законтуємо це собі. А тимчасом дозволите себе по морді... Я від щирого серця...

— Гав! Гав! Гррр... Гав! Агав!...

— А-а-а... кусаєш? Добре, дуже добре. Це також законтуємо собі. То ти свищеш на це, що людина, то найдосконаліше сотворіння світу, цар сотворінь. З того виходить, що ти можеш вкусити також Павла Миколаєвича? Так? Перед Павлом Миколаєвичем падуть усі ниць, а для тебе — він, так, як кожний інший предмет — одно й те саме? Чи я гаразд зрозумів тебе? А-а-а... То показується, що ти... соціяліст? Зараз, зараз, відподай жеж... Ти соціяліст?

— Гррр... Гав! Гав!

— Заждиж, не кусай... Що це я хотів сказати?... Ага, так, так, про порошинку. Подуне й — уже його нема! Фу-у!... Навіщож ми жевемо, питаюся? Родимося в терпіннях матери, їмо, пємо, ріжні науки пакують нам до голови, вмираємо... й навіщож це все? Порошинка! Нічого не варт людина! Ти, наприклад, пес і нічого не розумієш, та колиб ти так міг... влізти в душу! Колиб ти так міг вглибитися в психольоґію!

Романсів повертів головою та сплюнув.

— Бруди... Тобі здається, що я, Романсів, колеґіяльний секретар, цар сотворінь... Помиляєшся! Я дармоїд, хабарник, облудник! Я худобина!

Олекса Іванич ударився пястуком у груди та заплакав...

— Заушник, зрадник... Гадаєш, що Юрка Корнюшкина не через мене відправили зо служби? Що? А хто, дозвольте спитати, захарапчив комітетових двісті рублів, а потім на Сурґучова звалив вину? Чи не я? Худобина. Фарисей... Юда! Лизун, дерун... наволоч!

Романсів обтер рукавом сльози та став хлипати.

— Кусай, жери! Ніхто мені за все моє життя доброго слова не сказав... Всі мене в душі мають за худобину, а в очі... Нічого, крім підхлібств і усмішок! Хочби мені хто раз в морду заїхав і виганьбив, як якого останнього! Жери, псе! Кусай! Шарпай засудженого. Їдж зрадника!

Романсів захитався та впав на пса.

— Так, саме так! Роздирай мордалізацію! Невелика шкода! Хоч болить, не шкодуй. На — й у руку кусай! Ага! Кров тече! Добре тобі так! Так!... Мерсі, Азорцю... чи як там тебе. Мерсі... Кожух шарпай також. То й так — хабар... Я продав ближнього та за ці гроші купив собі кожух... І шапку із зіркою теж... Зараз, зараз, що це я хотів?... Пора додому... Прощай, песику... драбунцю...

— Гррр...

Романсів погладив пса, дав себе ще раз вкусити в ногу, закутався кожухом і заточуючись поволікся до своїх дверей.

Як Романсів пробудився на другий день вполудне, побачив щось незвичайне. Голову, руки й ноги мав поперевязувані. Біля ліжка стояла заплакана жінка та збентежений лікар.

•З ДНЯ•

СПРАВА КРИМІНАЛЬНОГО ВЧИНКУ В „УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛІ" В НЮ ЙОРКУ.

В той час, коли чужинецькі ґазети і радія голосили світові про створення Карпатської України, і при тій нагоді говорили про нашу минувшину, нашу культуру та наші дальші політичні змагання, передавали вони також і про кримінальний учинок, що стався при 6-тій вулиці в Ню Йорку, в „Українській Галі", яку багато з нас упертим звичаєм називали старою назвою „Українського Народнього Дому". Слухаючи тих других відомостей, серце кожного свідомого українця завмирало з жалю і досади. Бо коли, як коли, але це була найгірша пора, щоб того роду новини виходили в світ та звязували українське імя з жахливим мордом. Вони невтралізували ці перші, добрі новини про нас та давали нашим ворогам у боротьбі з нами знамениту зброю в руки. Так, українське імя вирвалось тоді на перші сторінки й на великі заголовки. Але в якому насвітленні!

ВСЮДИ ТАКЕ ТРАПЛЯЄТЬСЯ.

Правда, такі кримінальні вчинки трапляються всюди, в кожнім народі. Відносно в нашій суспільності таких кримінальних учинків дуже мало. Того останнього, що стався при 6 вулиці, не можна приписувати виключно українській суспільності. Вже досі поліція ствердила, що серед злочинців тільки один є українського походження. Три інші повинні бути записані „на конто" інших народів. Також досі не доказано, що в сутеренах цього нещасного „Народнього Дому" справді спалено трупа вбитого чоловіка. Та це не зміняє річи. Погана реклама вже пішла, і навіть колиб удалося доказати, що злочину в Народньому Домі цілком не поповнено, тої поганої слави вже ніколи не завернути.

НАРІКАННЯ.

Зрозуміло, що цей учинок потряс нами всіми. Багато з наших людей починають на це реаґувати у своєрідний спосіб. Редакція дістає чимало листів з нарікаными, а навіть обвинуваченням наших провідників, і то чоловіх, які ні з тим злочином, ні навіть з українською громадою в Ню Йорку не мали нічого спільного. „Так, провідники винні", говорять вони. „Провідники не ведуть суспільности до властивої цілі. Провідники не повчають людей, що мають робити. А тому люди поповнюють злочини. А ті злочини дуже шкодять українському імені. Аж соромно слухати радія чи читати ґазету, де обсмаровують українське імя. Аж соромно признаватися до своєї нації". І тим подібне.

Таке реаґування це ніщо інше, тільки звичайна собі гістерика. Дозріла розважна людина цього не скаже. Бо, як уже було згадано, такі речі стаються всюди і тяжко за те зараз обвинувачувати поголовно свій провід, і то центральний.

ПРЕТЕНСІЇ ДО ПРОВОДУ.

Певно, що на далеку мету провід може мати додатній чи відемний вплив на такі речі. Коли провід деморалізує суспільність замісць її повчати в доброму напрямку, то в такій суспільності траплятимуться такі кримінальні випадки частіше. Та, з другого боку, навіть у найкращій суспільності винятки трапляються.

Ті українські громадяни, які поспішно беруться кидати за це каменем на свій центральний провід, повинні застановитися, чи вони при іншій нагоді з таким самим поспіхом давали свому проводові моральну піддержку в його суспільній роботі; чи вони поспішали на його заклику. Бо так у нас звичайно є, що коли йде про обвинувачення проводу, то наші люди дуже поспішні: не треба довго ждати на відгомін якихось поганих подій. Тоді вони шлях до проводу скоро знайдуть. Але коли йде про моральну піддержку свого проводу, коли йде про виконання даного заклику то тоді багато з наших людей мовчать, проводу не чують, чи вдають, що не чують.

ТРЕБА САМИМ НАГЛЯДАТИ.

Над такими річами, чи якась українська інституція знаходиться у відповідних руках, чи ні, повинні в першій мірі наглядати таки місцеві українські люди. Тяжко, щоб якийсь центральний провідник здалека знав, що в кожній місцевости діється. Це повинні знати місцеві люди і місцеві провідники, що живуть і стикаються безпосередньо з даним середовищем. Коли вони бачать щось підозріле, їх обовязком є звернути на це увагу ширшого загалу й зараз братися до вилікування лиха. Це є демократичний спосіб полагоджування цього роду справ. Бо демократія, наскільки можна про неї тут говорити, дає не лише права, але накладає й обовязки. Коли люди хочуть свободи і прав собою завідувати, то вони мусять також перебирати відповідальність за те, що станеться в їхніх громадах. Не можна звертатися до центрального проводу лише тоді, коли щось зле станеться в якійсь громаді, та звалювати на нього вину, а рівночасно з тим зарезервувати собі право поступати в даних околицях і громадах так, як це подобається місцевим людям.

Як ми зрозуміємо, що демократичний спосіб накладає на людей не лише права, але й обовязки, то тоді можливо слово „демократія" в декого стратить трохи на своїй магічній примані, але з другого боку ми підемо значно вперед, станемо дозрілими людьми, які вміють постояти на своїх ногах не тільки в хвилинах сприятливих, але також у хвилинах ударів.

Крім нього.

Один багач, який мав на душі досить гріхів, збудився в ночі від якогось шелесту. Задзвонив на слугу.

— Піди по всіх покоях, тут є десь злодії.

Слуга обійшов кожний закуток і каже:

— Нема жадного злодія в домі, крім вас, пане...

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

UKRAINIANS MARCH IN A PROTEST HERE

15,000 Parade to Rally and Join in Condemnation of Polish 'Barbarism'

ASK INDEPENDENT STATE

Editor Charges 'Pacification' Is Cloak for Terrorism Over Racial Minority

Men and women in their native Ukrainian costumes led a parade of 15,000 persons up Eight Avenue from Abingdon Square to the Manhattan Center at Thirty-fourth Strett yesterday morning to protest Polish "barbarism" against their people abroad.

Including realistic floats and two bands, the parade ended at the old Opera House, where some 6,000 Ukrainian-Americans filled the auditorium and passed numerous resolutions asking aid for 7,000,000 Ukrainians in Poland.

The principal speaker was Dr. Luke Myshuha, chief editor of Svoboda, largest Ukrainian daily newspaper in the United States, who recently returned from a tour of European capitals.

"There can be no peace in Eastern Europe while Poland continues her policy of depriving 7,000,000 Ukrainians under her misrule of the right to develop their native culture and inheritance as well as the right to worship in their own language and their own church," he declared in Ukrainian.

Destruction of Ukrainian property and the infliction of bodily harm upon Ukrainians by the Poles —"all of which took place in October under the euphonistic name but no less barbaric policy of 'pacification'"—also were charged by Dr. Myshuha.

"These and other abuses of even their elementary human rights by Poland have caused the Ukrainians to appeal to the conscience of the civilized world, especially of democracies, America, England and France," the editor continued, "and the reply and help from these powers is being anxiously awaited."

Dr. Myshuha described the Ukrainian national movement as "not fascistic" but as having the sole object of winning independence for "the entire 45,000,000 Ukrainian people now enslaved under the Soviet Union, Poland and Rumania."

Among the resolutions passed were petitions to be sent to the State Department in Washington and to all European capitals calling for the creation of an independenet Ukrainian state: the right of self-determination for Ukrainians in Poland, and establishment of an international commission to investigate alleged acts of Polish terrorism against Ukrainians.

Others asked self-determination for the 12,000,000 non-Polish people in Poland and said the Ukrainian people "cannot and will not tolerate further barbarism with which Poland suppresses even the elementary cultural and economic aspirations of the Ukrainian people."

The points in Dr. Myshuha's address were repeated by several other speakers, among whom were Michael Piznak, president of the Ukrainian Organizations of Greater New York; Eugene Lachowitch, associate editor of Svoboda; V. Dushnik, editor of the Ukrainian Nationalist newspaper here; the Rev. M. Danylovich, pastor of the Ukrainian Greek Catholic Church of Newark, N. J., and the Rev. John Hundiak, pastor of the Ukrainian Orthodox Church of Carteret, N. J.

(The New York Times, November 20, 1938).

UKRAINIANS ASSAIL POLISH 'REPRISALS'

Leaders Complain of Arrests, Persecution and Damage to Institutions in East Galicia

BORDER ISSUE KEPT ALIVE

Poland Expects Frontier With Hungary With Italy's Aid as a Check to German Plans

Wireless to The New York Times.

WARSAW, Poland, Nov. 19.—The Greek Catholic Metropolitan of Lwow, Andreas Szeptyckyi, and a score of other prominent Ukrainian leaders issued today a strong protest against Polish "reprisals" in Eastern Galicia.

They complained of persecution of Ukrainians all over the country, great moral and material damage to cultural and economic institutions, ill-treatment and humiliation of aged men and women and many arrests of young men, all because a few persons had been accused of anti-Polish activities. The protest ended with a denunciation of the principle of collective responsibility, which, it declared, is being applied by Warsaw.

Three Bishops and leaders of all the Ukrainian parties, with the exception of newly elected Parliamentary Deputies, signed the protest.

The statement follows troubles that developed in Eastern Galicia after the partition of Czechoslovakia, when Poland sought a common frontier with Hungary along the Carpathians and incorporation of Carpathian Ruthenia (now Carpatho-Ukraine) into Hungary. Ukrainian Nationalists organized anti-Hungarian demonstrations, and Polish students counter-demonstrated. As a result, there were many clashes, much property damage and many arrests. The demonstrations have ceased, but the region is far from pacified.

Poland, as a matter of fact, has not abandoned the idea of a common frontier with Hungary. Indeed, with the progress of German expansion in Southeastern Europe, she desires it more than ever.

Warsaw fears that Germany may soon seek to promote a "Greater Ukraine" scheme, using Carpatho-Ukraine as a center of irredentist propaganda. Certain influential Polish groups support the "Greater Ukraine" idea, but most Poles oppose it because of a conviction that such a State would be dominated by Germany and would claim Polish Eastern Galicia. This majority clings to the policy —after realization of the common frontier with Hungary—of a strong neutral bloc between Russia and Germany.

Hopes for the common frontier are pinned on Italy. Hence the visit here next month of Foreign Minister Galeazzo Ciano of Italy to return Foreign Minister Josef Beck's recent visit to Rome is awaited with interest—if in the meantime the Ruthenian question has not solved itself.

The opinion gains ground that it will be solved soon, in view of the growing agitation in Carpatho-Ukraine despite Czech reprisals. The Ruthenians, is is held here, despite German promises of economic assistance, cannot exist, now that they have been cut off from food sources that form part of Hungary. It is believed that what is characterized here as civil war in Carpatho-Ukraine will end in that autonomous State's becoming a Hungarian province.

(The New York Times, November 20, 1938).

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

АНСОНІЯ, КОНН.

Організаційні збори.

Дня 20. жовтня ц. р. відбулися збори в справі організування нових членів до У. Н. Союзу. Відділи були заступлені урядниками і делеґатами: від. 10 заступили Н. Смеречняк, Д. Сидоряк; в. 18. Н. Феленчак, Й. Гюз; від.23. Т. Захаревич; від. 67 І. Шуран, Г. Патійнок; від. 262 О. Придун.

Збори відкрив І. Шуран і попросив присутніх урядників, щоб вибрали уряд на переведення зборів, бо на зборах є присутній стейтовий організатор У. Н. Союзу, п. А. Маланчук. До президії ввійшли: І. Шуран, голова; О. Придун, секр.

Організатор пояснив, яким способом лекше організувати молодих членів до У. Н. Союзу. Він сказав, що перейшов уже сам кілька місцевостей і так виглядає, що наша молодь дуже охочо дається вписувати до У. Н. Союзу, але є люди, яким треба кілька разів виявити про її користі, які дістають члени від У. Н. Союзу. Союз дає підмоги, дбає про духовий розвій своїх членів, піддержує спортові організації. Вслід за тим урядники, що були приявні на зборах, заявили, що негайно приступлять до організування молодечих відділів У. Н. Союзу. Організаційна робота вже зачалась і початки показують, що молодь дається охоче вписувати до У. Н. Союзу.

О. Придун.

З МУЗИКИ.

ВИТАЄМО ТЕБЕ, ДОРОГИЙ ГОСТЮ!

Кілька тижнів тому загостив до американської України найбільший український оперовий співак, героїчний тенор п. Михайло Голинський.

П. Голинський відомий нам зо звітів тутешньої української преси. Ми кождий раз його новими европейськими успіхами раділи, так, якби це були наші власні успіхи. І не дивно, бо п. Голинський близька нам людина: як кажуть, „по крові та кості".

І автор цієї статті не має наміру переповідати того, що читачеві відоме, хочби і цього, що він — це перший співак, що співав на рідних землях тенорові ролі на перших виставах українських оперових творів, як також українською мовою тенорові партії в операх інтернаціонального оперового репертуару.

Добре булоб, як би вдалося словами передати чар тепла милої особистости нашого співака, так загально люби́ного нашим громадянством рідної Галичини і Великої України. І п. Голинський особливо близький і знаний авторові цієї статті. Цеж товариш його зо шкільної лавки і співучасник багатьох концертів. Один з таких концертів відбувся в тодішній столиці України (обі співучасники в однострою галицько - української армії) в день першої листопадової річниці повстання західньо-української держави. В авдиторії були приявні всеукраїнський президент, тепер покійний отаман Симон Петлюра, президент Західньо - Української Республики, д-р Евген Петрушевич, представники чужих держав, всякі українські достойники, старшини (між ними полковник Василь Вишиваний), стрільці, козаки та громадяни.

П. Голинський, це тип новітнього українського артиста: це артист патріот. І, виконуючи свої професійні обовязки, він без усякого егоїзму памятає про це, що він у першій мірі громадянин та син свого народу і що перший його обовязок служити для піднесення чести своєї нації. Він усюди, як у Рідному Краю так і на чужині, чи офіційно, чи приватно різко зазначує свою приналежність до українського народу, без огляду на те, чи це йому пошкодить, чи ні.

Він один з тих, що все заохочують українських композиторів творити нову музику. Він не лише використовує кожну нагоду, щоб ту музику поширити, але вміє кожному працівникові на полі української культури, а з окрема музики, дати належну піддержку і теплу заохоту.

Дня 26-го листопаду ц. р., в годині 8:15 вечором, відбудеться перший концерт п. Михайла Голинського в Ню Йорку, в салі „Тавн Гол" при 43-тій вулиці, між Таймс Сквером і 6-тою Евеню.

Програма чисто українська, з винятком двох арій з інтернаціонального оперового репертуару. Важніші українські громадянські організації занялися піддержкою цього концерту. Сам цей факт вказує, яке є зацікавлення виступом п. Голинського, і ручить, що місця на салі будуть випродані.

Роман В. Придаткевич.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

АСТОРІЯ, Л. АЙ.

На визвольну боротьбу.

Дня 30 жовтня ц. р. громадяни Іван і Лилі Шарабура справляли гостину з нагоди перенесення до власного дому. При тій нагоді не забули про Рідний Край. Добр. Пало Ганчарик візвав присутніх зложити жертву на визвольну боротьбу, на що всі згодились. Зложили по $1: І. Шарабура, І. Музика, П. Ганчарик, Н. Гайда, І. Демчук, О. Кальба, С. Яремчук, В. Зятковський, З. Літвінський; по 50 ц.: К. Гарматюк, Гр. Пришляк. Гроші, $10, вислано через Обеднання.

Ісидор Демчук.

На випадок.

Мойше Городенкер і Іцко Куликовер закладають торговельну спілку і списують умову. Остання точка умови звучить:

„На випадок банкротства зиск ділимо по рівній частині".

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ.

БРИДЖПОРТ, ПА.

Ювилей братства св. Петра і Павла.

Дня 29. жовтня ц. р. братство св. Петра і Павла, від. 383 У. Н. Союзу, святкувало 10-літній ювилей свого існування. Місцевий парох відправив того дня Службу Божу за здоровля членів і панахиду за тих, що померли. По богослуженні члени зійшлися до салі, де була мала гостина, в часі якої урядники здали звіт з діяльности того відділу від його заснування. Іван Ґрудзінський, котрий є предсідником сім років, розповів коротко історію відділу. Він сказав, що місцева українська громада є мала, має всього коло 35 родин, а всетаки вона спромоглася на заснування відділу У. Н. Союзу, який зпочатку мав лише 15 осіб, а тепер має 102 дорослих і 43 молоді. Касієр відділу, Юліян Кушнір, який виконує цей уряд шість літ, сказав, що по кінець жовтня ц. р. знаходиться в касі відділу $1,075.53 готівки. Секретар Муц, котрий зорґанізував той відділ і є досі секретарем, подав, що старі члени зложили до каси У. Н. Союзу $1,450.31. До місцевої каси $1,640.37. Відсотки від готівки $95. З імпрез $120. Хорим членам виплачено $950.96. Заплачено за тих членів, що вкладок не платили, а потім кинули У. Н. С., $108. На добродійні цілі $90. Члени дістали з запомогового фонду $870. У. Н. Союз виплатив помершим членам $3,627. Перші орґанізатори й урядники відділу належать до нього і тепер. Прокіп Вовк був предсідником три роки і дотепер належить враз з цілою своєю родиною до відділу. Кіндрат Білик, бувший касієр, тепер також належить з цілою ріднею. Йосиф Муц до нині є секретарем і вписав до відділу цілу родину.

В часі звітів згадано також, що в серпні ц. р. відбулися надзвичайні збори відділу в справі злуки Згоди Братств з У. Н. Союзом. На тих зборах був приявний головний радний С. Слободян. Урядники закликали присутніх, щоб приєднували нових членів до У. Н. Союзу. В грудні відбудуться річні збори, на які члени повинні привести нових членів.

Вечором того дня відбувся масковий баль для молоді, на якому нагороджено чотири пари за найкращі маскові костюми.

Комітет свята: **Іван Ґрудзінський, Юліян Кушнір, Йосиф Муц, Лука Сарабун, Михайло Козак.**

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Листопадове Свято.

Заходом ОДВУ ч. 20 відбулося в Рочестері 6. листопаду Листопадове Свято. Свято випало досить величаво. Публика заповнила нову парохіяльну салю. Предсідник відділу відкрив Свято, а українська парохіяльна банда під проводом молодого дириґента В. Поповича відіграла кілька пісень, за що дістала бурю оплесків. Вступне слово виголосив о. В. Турула, описуючи присутнім і українські могили, які розсіяні по цілім світі, а в яких зложені тлінні останки тих, що своє життя віддали за українську ідею. Далі церковний хор дуже гарно відспівав кілька пісень, а професор С. Т. Шафран промовив до молоді англійською мовою, кажучи, що молоді, тут роджені українські покоління повинні помагати свому народові в старім краю нарівні з іншими народностями в Америці.

Вірші деклямували малі дівчата: Дмитрів і Гунька. Сольо відспівала рочестерська співачка К. Гнатків, на піяні грала панна Гнатків. Святочну промову виголосив студент з краю, С. Береза. Він сказав, що листопадові дні, це дні української слави, бо в них українські молоді герої по довгих віках неволі здобули для українського народу знов його державу. По тім наступила збірка, яка принесла $39.34. По відтрученні розходів вислано через Обєднання $30, з того $15 на інвалідів і $15 на Карпатську Україну. Зложили: Д. Мотковський $1.50; по $1: Я. Дмитрів, Н. Грицак, Н. Лущишин, І. Пастушин, К. Шевчук, Т. Матковська, о. В. Турула, Р. Шеролис, В. Гречук, С. Т. Шафран, М. Білинський; по 50 ц.: В. Колданський, С. Воробець, В. Крик, В. Береза, І. Сидор, Р. Фенчинський, Р. Дмитрів. С. Гунька, Л. Романів, О. Данилів, Н. Тицька; дрібними $21.34.

В дальшій програмі виголосили деклямації С. Дмитрів і А. Федоришин. Предсідниця У. Ч. Хреста, Т. Матковська, сказала пару слів про Закарпаття й підкреслила, що отсе другий раз на наших очах повстає завязок української державности, та закликала нести краєві якнайбільшу поміч. Свято закінчено відспіванням „Ще не вмерла Україна".

Я. Дмитрів,
секр. 20. в. ОДВУ

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ЧЕСТЕР, ПА.

З ювилею на народні цілі.

Четверта година пополудні. Довкруги Українського Народнього Дому зїжджаються автомобілі. Видно на салі великий рух. Прекрасно уладжені та прибранні столи китицями цвітів, а кругом них сидять та з нетерпеливістю очікують приїзду „молодих" місцеві і позамісцеві гості.

Нараз відчиняються перші „фронтові" двері, орхестра грає марша, а предсідниця Союзу Українок, Юлія Лебіщак, витає „молодих" хлібом і сілью. В тім часі відчиняються другі двері і наш парох, о. О. Мицик, виголошує привитання, на закінчення якого грімко підноситься „многая літа".

Привіти скінчені. Всі засідають до столів і розпочинається 25-літній ювилей подружого життя наших добрих, заслужених і діяльних громадян та бизнесменів Миколи і Параскевії Рубаш.

Цей ювилей улаштувало свідоме жіноцтво, що вміє шанувати працю ідейних людей, приятелі і діти, з ініціятиви п. Катерини Бобяк.

На закінчення ювилею о. О. Мицак візвав присутніх зложити жертву на визвольну боротьбу і Рідну Школу. Жертвували: М. Рубаш $5; по $1: Параска Рубаш, С. Рубаш, М. Єдинак (мол.), о. Омелян Мицик, Т. Свистун, С. Чорномаз, В. Бобяк, І. Куріца, М. Терщавський, Т. Каспер, Анна Федорів, М. Паращак, А. Тоганчин, Т. Урбан, І. Гачак, М. Муляр, Г. Мисишин, В. Лохуш, А. Хадай, Антося Свистун, Т. Сорока, Г. Косовський; по 50 ц.: Марія Мицик, С. Миштурак, М. Беца, І. Совінський. Разом $29. З того на Рідну Школу $10, на визвольну боротьбу $19. Гроші вислано через Обєднання.

Сип-ко.

—o—

КОТСВІЛ, ПА.

З весілля на визвольну боротьбу.

На вінчанні, яке відбулось в укр. прав. церкві Сош. св. Духа між п. Володимиром Хандогою і панною Евгенією Приймою, та підчас весільної гостини, яка відбулася в домі п. Степана Прийми, присутні гості згадали про наші визвольні змагання.

Присутній на весільному торжестві о. І. Врублевський попросив гостей про жертви на визвольну боротьбу. Збіркою занявся гром. А. Бокало. Зложили: о. І. Врублевський $2; по $1: С. Прийма, Ф. Богатель, А. Волянська; А. Кобилянська 50 ц.; по 25 ц.: А Кулинич, П. Лебідь, Е. Богатель, В. Кравчук, А. Бокало, І. Пасічник, М. Янкевич і Т. Фарел. Разом $7.50. Гроші вислано через Обєднання на призначену ціль.

Присутній.

—o—

КОГОЗ, Н. Й.

На Закарпаття.

В часі концерту з нагоди святкування 950-літнього ювилею хрещення Руси-України 30. жовтня ц. р. в українській церковній громаді в Когозі заряджено між присутніми збірку, з котрої $17.55 переслано через Обєднання на допомогу Карпатській Україні. Збірка принесла $40.10, з чого заплачено $5 за галю, а решту, $35.10, розділено в той спосіб, що половину, $17.55, призначено на церкву, а другу половину відіслано на згадану ціль. Зложили по $1: Й. Білінський, В. Сташко, В. Мадараш, о. Мих. Лисяк, В. Любянецький, С. Спасик, М. Стефанюк, Гончаряк, п. Білінська, Крушельницький, о. Я. Кравєвський, М. Партак, О. Ґеля, Д. Зальопаний, О. Дзямба, А. Дзямба, п. Кречковська, Х. Дзямба; по 50 ц.: М. Шаршанович, М. Кушнір, Гавришенко, Р. Бабян, М. Сеньчук, п. Климко. Стефанюк, І. Копча; по 25 ц.: М. Апостол, п. Задра, Ева Ропіцька, п. Спасик; решта дрібними.

Зачароване колесо.

— Чому не йдеш уже додому?

— Маю жінку недобру.

— А чому вона недобра?

— Тому, що не приходжу додому.

В советах.

До одної советської школи приїхала комісія, що мала перевести між студентами чистку і повикидати всі буржуазні елементи. Питають першого:

— Хто були ваші родичі?

— Батько був дідич, мати дочка священика.

— Буржуазне кодло; викинути!

— Ваші родичі?

— Мати дочка професора, батько офіцир.

— Викинути!

Приходить третій.

— Хто були ваші родичі, товаришу?

— Одна кухарка і два салдати, — відповів комсомолець.

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ.

(64)

Тарзан скорим походом зближався до оселі замбеґу. Як звичайно, коли він мандрував сам, то все вживав до цього. верхів дерев. Він побоювався в своїм серці, що Каґундо, не звертаючи уваги на його осторогу, таки вбє двох білих вязнів, стручаючи їх у черево свого ідола. А тоді всі його заходи будуть пропащі.

Каґундо справді хотів їх убити. Але, будучи провідником племени, він усетаки старався своїм тісним мізком продумати наперед ситуацію. Цеї ночи він не спав ні трошки, бо думав. Отож у своїх думках він бився з двома можливостями: коли вбє вязнів, це може зменшити силу демона Тарзана, а також може вправити його в іще більшу лють.

Котра можливість покажеться правдива? Один здогад може бути таксамо добрий, як і другий. А всежтаки тільки один з тих двох здогадів може сповнитися. Котрий саме? В заклопотанні Каґундо чухав свою потилицю, як це роблять і деякі білі народи. Нарешті він рішився і закликав: „Приведіть мені вязнів. Хай божок наш натішиться ними".

Він рішився таки вязнів стратити, а то тому, що думав, що сила і рішучість таки найкраще промовляють не лише до серця людей, але й демонів. Як тільки він видав заклик привести вязнів, по цілій оселі миттю розлетілася чутка про це, а враз з нею дикуни почали радіти: ось знову вони матимуть нагоду оглядати смерть чоловіка!